

תורה - תחילתה חסד וסופה חסד

דף מקורות

מקור 1 - סוטה יד ע"א:

"דרש ר' שמלאי: תורה - תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים. תחילתה גמילות חסדים, דכתיב: 'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם' (בראשית ג, כא) וסופה גמילות חסדים, דכתיב: 'ויקבר אותו בגיא' (דברים לד, ו)."לד, ו).

מקור 2 - יבמות עט ע"א:

"שלשה סימנים יש באומה זו - הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים. רחמנים, דכתיב: 'ונתן לך רחמים ורחמך והרבך' (דברים יג, יח). ביישנים, דכתיב 'בעבור תהיה יראתו על פניכם' (שמות כ, כ). גומלי חסדים, דכתיב: 'למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו' (בראשית יח, יט)."כל שיש בו שלשה סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו".

מקור 3 - קידושין לב ע"ב:

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי צדוק שהיו מסובין בבית המשתה בנו של רבן גמליאל, והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם. נתן הכוס לר' אליעזר ולא נטלו, נתנו לר' יהושע וקיבלו.

אמר לו רבי אליעזר: מה זה יהושע, אנו יושבין ורבן גמליאל עומד ומשקה עלינו?

אמר ליה: מצינו גדול ממנו ששימש, אברהם גדול הדור היה וכתוב בו (בראשית יח ח): 'והוא עומד עליהם'. ושם תאמרו: כמלאכי השרת נדמו לו? לא נדמו לו אלא לערביים, ואנו - לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו?

אמר להם רבי צדוק: עד מתי אתם מניחים כבודו של מקום ואתם עוסקים בכבוד הבריות? הקב"ה משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח אדמה ועורך שולחן לפני כל אחד ואחד, ואנו לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו?

מקור 4 - בראשית כו, ג-ה

גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביד: והרביתי את זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את כל הארצות האל והתברכו בזרעך כל גווי הארץ: עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרת מצותי חקותי ותורתתי:

מקור 5 - ספורנו בראשית כו, ה

הנה ליצחק תלה בזכות אחרים עתה וכן למטה, באמרו 'והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי', ולא כן אמר ליעקב, כל שכן לאברהם וזה היה קודם שהתעורר יצחק לקרוא בשם ה', אבל אחר שקרא בשם ה' נאמר 'ואבימלך הלך אליו מגרר' ואמרו 'ראה ראינו כי היה ה' עמך אתה עתה ברוך ה'. ולא מצאוהו עוד תלאות מקנאים ודברי ריבות כאשר בראשונה.

אמנם ליעקב לא תלה בזכות אחרים כלל כי הוא אמנם מנעוריו יושב אהלים ללמוד וללמד דעת את העם בפרט באהלי שם ועבר, ששם עלה כל מבקש ה' בלי ספק.

מקור 6 - רמב"ן פרשת קדושים, ויקרא יט, יז:

וטעם 'ואהבת לרעך כמוך' - הפלגה, כי לא יקבל לב האדם שיאהוב את חברו כאהבתו את נפשו, ועוד שכבר בא רבי עקיבא ולימד: 'חייך קודמין לחיי חברך' (בי"מ סב).

אלא מצות התורה שיאהב חברו בכל ענין כאשר יאהב את נפשו בכל הטוב. ויתכן בעבור שלא אמר 'ואהבת את רעך כמוך', והשוה אותם במילת "לרעך", וכן 'ואהבת לו' - כמוך (פסוק לד) דגר¹, שיהיה פירושו להשוות אהבת שניהם בדעתו, כי פעמים שיאהב אדם את רעהו בדברים ידועים להטיבו בעושר ולא בחכמה וכיוצא בזה, ואם יהיה אוהבו בכל - יחפוץ שיזכה רעהו האהוב לו בעושר ובנכסים וכבוד ובדעת ובחכמה, ולא שישוה אליו, אבל יהיה חפץ בלבו לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בכל טובה, ויצוה הכתוב **שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלבו**, אבל יאהב ברבות הטובה לחברו, כאשר אדם עושה לנפשו ולא יתן שיעורין באהבה, ועל כן אמר ביהונתן (ש"א כ, יז) "כי אהבת נפשו אהבו", בעבור שהסיר מידת הקנאה מלבו ואמר (שם כג יז) "ואתה תמלוך על ישראל".

מקור 7 - אבות פ"ד מכ"א:

"הקנאה והתאווה והקבוד מוציאים את האדם מן העולם".

מקור 8 - נדרים לח ע"א:

"משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל, ועליו הכתוב אומר 'טוב עין הוא יבורך' (משלי כב, ט).

מקור 9 - שמות פרק ב'

- א. {יא} ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו: {יב} ויפן פה וכה וירא פי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול:
- ב. {יג} ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך: {יד} ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרגני אתה אמר כאשר הרגת את המצרי וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר: {טו} וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרג את משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ מצרים וישב על הבאר:
- ג. {טז} ולכהו מדן שבע בנות ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את הרקטים להשקות צאן אביהן: {יז} ויבאו הרעים ויגרשום ויקם משה וישען וישק את צאנם: {יח} ותבאנה אל רעואל אביהן ויאמר מדוע מהרתן בא היום: {יט} ותאמרן איש מצרי הצילנו מיד הרעים וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן:

מקור 10 - במדבר יד, יב - כ:

[יב] אֶכְנוּ בַדְבָר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאָעֲשֶׂה אֹתְךָ לְגוֹי גָדוֹל וְעַצוֹם מִמֶּנּוּ: [יג] וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי הִעֲלִיתָ בְּכַחַד אֶת הָעָם הַזֶּה מִקְרָבוֹ: [יד] וְאָמְרוּ אֵל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי אַתָּה ה' בְּקִרְבֵּי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִיֵן בְּעֵיִן נִרְאָה אַתָּה ה' וְעַנְנְךָ עִמָּד עֲלֵהֶם וּבְעַמֵּד עִנְן אַתָּה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבְעַמּוּד אֵשׁ לַיְלָה: [טו] וְהִמַּתָּה אֶת הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שְׁמִיעֲךָ לֵאמֹר: [טז] מִבְּלַתִּי יָכַלְתָּ ה' לְהַבִּיא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֶם בַּמִּדְבָּר: [יז] וְעַתָּה יִגְדַל נָא פֶה ה' כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: [יח] ה' אֲרַךְ אַפַּיִם וְרַב חַסֵּד נִשְׂא עֵוֹן וְפִשַׁע וְנִקְה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֲוֹן אָבוֹת עַל בְּנֵיִם עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רְבָעִים: [יט] סַלַח נָא לְעֹוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חַסְדְּךָ וְכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעַם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד הַנְּהָ: [כ] וַיֹּאמֶר ה' סַלַחְתִּי כַדְבַּרְךָ:

¹ "כְּאֲזַנְחָה מִמֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר הַגֵּר אֲתִכֶּם וְאֶהְיֶה לָּו כְּמוֹךְ כִּי גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם". (ויקרא יט, לד)

מקור 11 - בראשית מא, לג - לו:

לג ועתה ירא פרעה איש נבון וחקם וישיתוהו על ארץ מצרים: **לד** יעשה פרעה ויפקד פקדים על הארץ וחמש את ארץ מצרים בשבע שני השבע: **לה** ויקבצו את כל אכל השנים הטבות הבאת האלה ויצברו בר תחת יד פרעה אכל בערים ושמרו: **לו** והיה האכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב אשר תהיין בארץ מצרים ולא תפרת הארץ ברעב:

מקור 12 - מדרש רות רבה ב, יד

“אמר רבי זעירא: מגלה זו אין בה לא טמאה ולא טהרה ולא אסור ולא התר, ולמה נכתבה? ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים”.

מקור 13 - תהילים פרק פט פסוקים א - ו:

{ א } משפיל לאיתו האזרחי: { ב } חסדי ה' עולם אשירה לדר ודר אודיע אמונתך בפי: { ג } פי אמרתי עולם חסד יבנה שמים תכון אמונתך בהם: { ד } כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי: { ה } עד עולם אכין זרעך ובניתי לך דור ודור פסאך סלה: { ו } ויודו שמים פלאך ה' אף אמונתך בקהל קדשים: